

3) виконуючи типові завдання, різні студенти використовують різні способи вирішення, тому не слід нав'язувати єдиний спосіб діяльності, якщо вони мають свої, не менш успішні;

4) виявлення навчальних стилів студентів та створення відповідних педагогічних умов для їх ефективного функціонування дасть змогу розробити конкретні методики вдосконалення навчального процесу в КНЕУ;

5) вивчення проблеми навчальних стилів студентів можливе тільки за умов виявлення закономірностей у різноманітних індивідуальних варіантах, які можуть бути обґрунтовані та формалізовані за допомогою того чи того виду узагальнення;

6) узагальнення індивідуальних ознак, характеристик у навчальній діяльності студентів дозволить виділити, визначити їх навчальні стилі.

Доповненням до навчальних інновацій у КНЕУ з огляду на порушену проблему є: розробка структурно-функціональної моделі та типології навчальних стилів студентів у вищих навчальних закладах, впливу індивідуально-психологічних властивостей особистості на їх формування, технології їх оптимізації; способів створення оптимальних педагогічних умов для їх функціонування.

Шляхи оптимізації навчальних стилів студентів полягають у створенні таких педагогічних умов, які б забезпечували максимальне використання особистісного потенціалу кожного студента: його якостей, індивідуально-психологічних особливостей. При цьому потрібно мати на увазі постійно зростаючі обсяги навчального матеріалу, підвищення інтенсивності навчального процесу.

Отже, розробка структурно-функціональної моделі та типології навчальних стилів студентів з урахуванням їхніх індивідуально-психологічних властивостей дозволить ефективно здійснювати управління педагогічним процесом на всіх рівнях, особливо на операціональному рівні «викладач—студент».

П. І. ВЕРЧЕНКО, канд. фіз.-мат. наук, доцент кафедри економіко-математичних методів КНЕУ

ПРОБЛЕМИ БАГАТОКРИТЕРІАЛЬНОСТІ В ЕКОНОМІЦІ

Проблема вибору стратегії розвитку (прийняття рішення) в економіці виникає завдяки двом принциповим обставинам: з одного боку — багатокритеріальності економічних рішень, з іншо-

го — цілеспрямованості економічної системи. Множина альтернативних стратегій (варіантів рішень) визначається наявними можливостями економічного розвитку, а вибір цієї множини диктується поставленою метою. Стратегія розвитку (рішення), що його приймає суб'єкт господарювання, являє собою результат сумісного розгляду цілей, можливостей відносно їх досягнення, а також їх узгодження з урахуванням динаміки розвитку соціально-економічної системи. Кооперативна природа ефективності соціально-економічного оптимуму лежить в основі класичного напрямку економіко-математичних досліджень, відомого під назвою «економіка добробуту» [1].

Всебічна оцінка альтернативних стратегій потребує наявності низки критеріїв, серед яких можуть бути й суперечливі. Як критерії можуть використовуватись і спеціалізовані економічні показники, що характеризують цілі економічної системи, і формалізовані математичні оцінки. Ці обставини потребують певного уточнення поняття «багатокритеріальні задачі». У наших дослідженнях воно трансформувалось у «багатоцільові багатокритеріальні задачі».

У сучасній науці стосовно прийняття рішень центральне місце посідають багатокритеріальні задачі вибору. Вважається, що врахування багатьох критеріїв наближає постановку задачі до реального життя. Слід усвідомлювати також, що багатоцільові багатокритеріальні (БЦ БК) задачі — це задачі, обтяжені невизначеністю, конфліктністю та породженим ними ризиком.

Теорії прийняття багатокритеріальних рішень присвячена досить велика кількість досліджень учених усього світу. Найбільшого розвитку та практичного використання ця теорія стала набувати з появою комп'ютерної техніки — з 60-х років ХХ ст. Дослідження у цьому напрямку здійснюються і в КНЕУ. Нами опубліковано низку наукових праць, зроблено доповіді на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Ми вважаємо, що БЦ БК підхід має домінувати в процесі викладання студентам дисциплін, пов'язаних з маркетинговими дослідженнями, з аграрним, фінансовим та страховим менеджментом, з теорією інвестиційного та інноваційного проектування тощо.

У нашому університеті моделі прийняття БЦ БК рішень включені у програму курсу «Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком». Цим питанням присвячено розділи у посібниках [2; 3], де нами викладено сучасне бачення цих проблем, наведено методи відшукування найкращих (раціональних) компромісних БЦ БК рішень, що базуються на результатах досліджень, отриманих останнім часом.

Література

1. *Samuelson P. A. Foundations of Economic Analysis.* — N.Y.: Atheneum, 1971.
2. *Вітлінський В. В., Верченко П. І.* Аналіз моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2000. — 292 с.
3. Економічний ризик: Ігрові моделі: Навч. посіб. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко, А. В. Сігал, Я. С. Наконечний / За ред. д-ра екон. наук, проф. В. В. Вітлінського. — К.: КНЕУ, 2002. — 446 с.

В. В. ВІТЛІНСЬКИЙ, д-р екон. наук, професор кафедри економіко-математичних методів КНЕУ

РИЗИКОЛОГІЯ — НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ХХІ СТОЛІТТЯ

Останніми десятиліттями бурхливо розвивається ризикологія — наука про економічний ризик. І це не дивно, бо тією чи тією мірою ризиком обтяжений кожен з нас. По-перше, кожна родина, котра чимось володіє (хоча б маленькою приватизованою квартирою), потребує захисту своєї власності від можливих життєвих негараздів. По-друге, що успішнішим є бізнес підприємця (а таких людей в Україні дедалі більше), то актуальнішим для нього стає перехід зі стежки мисливця за багатством на шлях буржуа, тобто людини, завданням котрої є не стільки примножувати, скільки зберегти придбане важкою працею та ризиком майно (капітал) та підвищити свій соціальний статус. По-третє, у ринковій економіці управління ризиком — це професійна сфера діяльності, можливість заробітку і кар'єри. По-четверте, знання в галузі ризикології відкривають широкі можливості в бізнесі. По-п'яте, з плином часу суспільство і держава все більшою мірою вимагатимуть від своїх громадян певної обережності, взаємочуватості, взаємовідповідальності, освіченості, культури, здатності не завдавати збитків людям та об'єктам. Це громадське завдання можна виконати, маючи спеціальні знання з ризикології.

У державних і підприємницьких структурах низки країн функціонують служби з ризикології. Така служба створена, зокрема, й у Національному банку України, у всіх комерційних банках, на підприємствах, фірмах. Відповідні навчальні дисципліни та магі-